

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 15. julija 1868. ~

Gospodarske stvari.

Nove šole za poduk v kmetijstvu.

C. k. ministerstvo kmetijstva je te dni v posebnem listu razglasilo svoje mnenje, kako bi se kmetiška mladina dala podučevati v kmetijstvu. Naj iz te spomenice *) svojim bralcem povemo važnejše misli. Prosimo pa izvedene možé po deželi, naj pretresejo ministersko mnenje in svoje misli razodenejo „Novicam“, kajti stvar je važna, in „več oči več vidi.“

C. k. ministerstvo začenja svojo spomenico s tem, da ono ni za to, da bi se že v navadni ljudski šoli na deželi začel učiti začetni nauk (Elemente) kmetijstva. To ne gré v ljudsko šolo; njen namen je občna omika, napeljevanje k mišljenju, in npravna in verska izreja. Ako bi se nauk kmetijstva vrnil v ljudsko šolo, spodrinil bi druge nauke in taki učenci, ki ne bojo kmetje, bili bi pri tem na škodi. K večemu to — misli ministerstvo — naj bi se v ljudskih šolah taci krajci, katerim je kmetijstvo prvi kruh, privrglo družim naukom, da za vajo branja in pisanja bi se izbrale kmetijske reči, in tudi skušnje v računstvu (rajtanji) naj bi bile iz kmetijstva vzete. Ministerstvo misli, da poduk v kmetijstvu naj se začne po dovršeni ljudski šoli. Za ta nauk naj bi se napravile posebne šole za nadaljevalni poduk (Fortbildungs-Unterricht **) in te šole naj bi bile pozimi zvečer (zimske večerne šole) in pa ob nedeljah dopoldne (nedeljske dopoldanske šole) in naj bi bile sklenjene z djanskimi vajami.

Take šole — pravi ministerska spomenica — bi kmeta pripeljala do boljšega kmetijskega znanstva.

Tako imenovane „kmetijske učilnice“ ne morejo tega doseči, kajti kmetijskih šol je le malo v deželi in sém ter tje le ena. Med 100 prebivalci ene dežele je po 50 in 80 kmetov, — ti tedaj ne morejo v „kmetijske učilnice.“

Pa tudi te večerne in nedeljske šole ne bojo iz kmetijskega fanta naredile izurjenega kmetovalca; one bi mladini le oči odprle za boljše spoznanje kmetijskih vednosti, za razumljenje kmetijskih bukev in časnikov, na kratko rečeno, peljale bi mladega kmeta do više kmetijske omike.

Ministerstvo si misli te šole tako-le:

Če so te šole zvečer in pozimi, morejo jih obiskovati taki mladenči, kateri poleti in v jeseni celi dan pomagajo na polji, zvečer so trudni; pozimi pa jim

*) „Denkschrift des k. k. Ackerbauministeriums betreffend die Einführung des landwirthschaftlichen Fortbildungs-Unterrichtes.“

**) To imé se nam ne zdeva pravo: nadaljeovati se more kaj le ondi, kjer se je že kaj začelo. Kje pa je bil začetek?

Vred.

bo zakurjena šola všeč. Vsak teden naj bo taka šola le 3 do 4 ure. — Učilo naj bi se v njih: 1) branje, pisanje in računjenje zmiraj z ozirom na kmetijstvo, 2) natoroznanstveni nauki, kakor fizika, kemija, poznanje kamnov, rastlin, živine gledé na poljedelstvo, obdelovanje senošet, živinorejo in nekoliko tudi na živinozdravilstvo, vrtnarstvo, sadjerejo, vinorejo, bčelorejo in svilorejo, gozdnarstvo, gospodarstvo, zidanje itd. Bolj sposobni fantje bi se mógli učiti tudi risati, ako je učitelj za to zmožen. — Djanski nauk bi mladenče vadil v delu, na vrtu, drevesnici, pri bčelah, v sviloreji, gozdnarstvu itd.

Pričakovati je od občin (sosesk), da spoznavši korist takih šol bodo nekoliko zemlje odločile za skušnje, drevesnico itd.

Taka šola naj bi trajala dve leti, in vsak bi jo moral obiskovati, kdor bi hotel oproščen biti od navadne nedeljske šole (razun krščanskega nauka), v katero mora mladina po šolskih postavah hoditi.

Učitelji tem šolam naj bi bili ljudski učitelji, duhovni, živinozdravniki in pa izvedeni kmetovalci.

(Konec prihodnjič.)

Koliko dobro seme veljá pri setvi.

Koliko je pri živinoreji ležeče na stariših, to je sploh znano.

Angleški posestnik Hallett je isto pravilo, po katerem je angleška dežela svojo živinorejo povzdignila na tako visoko stopinjo, to je, da se za plemo od dobrih starišev izbira najbolja mlada živina, prenesel tudi na žitno rejo.

Po tem pravilu je vzel najlepši pšenični klas, ki je imel blizo 40 zrn. Ta je vsejal. Eno teh zrn je dalo 10 klasov, ki so skupaj imeli 688 zrn.

Najmočnejši klas tega družega pridelka z 79 zrn je vzel potem za drugo setev; eno zrno tega klasa je nastavilo 17 klasov, ki so skupaj imeli 1190 zrn.

In spet je odbral najmočnejši klas z 90 zrn in jih posejal, pa pridelal iz enega zrna 39 klasov z 2145 zrn.

Najmočnejši klas s 47 zrn je posejal tretje leto in pridelal 52 klasov — močnih in bogatih.

Pridelke vseh 3 let je na ogled postavil Hallett v Londonski razstavi, in je za-nje prejel pohvalo.

Gotovo je sicer, da se semenom ni že vse opravljeno, in dober pridelek se opira tudi na dobro zemljo in dobro obdelovanje njeno, — al gotovo je tudi to, da na tako obdelani zemlji še le dobro seme daje najboljši pridelek.

Kako malo pa se v našem cesarstvu gleda na seme, kaže nam prav očitno to, da še nimajo mašin, ktere ločijo in sortirajo seme. In vendar bi móglo naše cesarstvo sè semenskim žitom dobro kupčijo začeti, kajti gotovo je, da imamo prav izvrstna žita.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnicijemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 22. julija 1868. ~

Gospodarske stvari.

Nove šole za poduk v kmetijstvu.

(Konec.)

Prvo mora biti to, da se učitelji ljudskih šol sami podučijo v kmetijskih rečeh. Ta pripravljajoči nauk naj se jim daje vsako leto skozi dva meseca v glavnem mestu vsake dežele. Razlaga naj se jim kmetijstvo in natoroznanstvo, in ta vsakoletni dvamesečni nauk naj ostane tako dolgo, dokler se preparandije ne osnujejo po tem načrtu. Tako 8- ali 6tedensko podučevanje učiteljev je že več kot 25 let vpeljano v Švajci, Holandiji, Belgiji, Würtembergu, Badenu, Hessen-u in na Pruskem, na kratko rečeno povsod tam, kjer ste omika in kmetija na viši stopinji. Razun tega bi bilo dobro, da bi se v taci deželah, kjer so kmetijske šole, na teh šolah osnovala taka učilnica za učitelje, ali bi jo pa morebiti tudi kmetijske družbe utegnile osnovati.

Začelo s tako dvamesečno učilnico se bode že letos na Dunaji meseca avgusta in septembra, in sicer se bo prostora pripravilo za 2 do 300 učiteljev. Zato se bo razglasilo posebno povabilo, in kdor se bo želel udeležiti tega poduka, naj se bo oglasil pri c. kr. deželni vladi. Ker pa učitelji na svoje stroške ne morejo na Dunaj za 2 meseca, treba, da se pripomore z denarno pomočjo.

Učenje skozi le 2 meseca ne more imeti namena, da bi učitelje izurilo v kmetijskih znanostih, ampak le to je namen, da si dobijo podlago za svoje lastno dalje učenje. Tudi preskušinj ne bo v tej učilnici. Razlagali se bojo različni nauki le dopoldne, 4krat vsak teden popoldne bojo djanske vaje v sadjereji, vrtnarstvu, čelvarstvu, sviloreji, vinoreji itd. in potovalo se bode včasih na deželo, kjer se bojo ogledale izgledne kmetije itd.

Da se stanovitno veselje ohrani tem učilnicam, bilo bi dobro, da se ustanovi poseben časnik, ki bi vsak mesec izhajal enkrat ali dvakrat.

Načrt podučevanja v taci učilnicah se bode pod vodstvom c. kr. kmetijskega ministerstva naredil in deželnim vladam in kmetijskim družbam v presojo poslal.

Nadaljevalni nauk teh učilnic pa ne sme biti strogo kmetijsk. Kmet, kakoršen je še dandanašnji, ne bo verjel, da se njegov sin more od učitelja ljudskih šol kmetijstva ali živinoreje učiti, ker navadna njegova misel je zdaj le ta, da fant hodi v šolo, da se brati, pisati in računati uči. Zato bode treba, vzlasti izprva, varno postopati o tej novini.

Treba bode tudi pripraviti knjig za vsako deželo, ktere bi se dobile, ako se dobro plačilo za-nje razpiše.

Tudi premije (darila) v kmetijskem nauku posebno pridnim učiteljem bi močno pospeševale cilj in konec te naprave. Sploh bi se učiteljem za nadaljevanje kmetijskega nauka morala povišati plača. Čez 4 zimske mesece ne bi smel trajati ta nadaljevalni nauk (Fortbildungs-Unterricht). Vzemimo 4 ure na teden, to bi znašalo 60 do 64 ur; dovolj bi bilo, ako se ta trud povrne s 30 do 50 gold., in to tem več, ako bi po razmerah krajin se mógli pozneje nadjati 60 do 100 gold.

Te učilnice naj bi bile v navadnih šolah; soseske bi saj, če družega ne, skrbele za kurjavo in svečavo šolske sobe.

Kdo pa bo plačal stroške teh kmetijskih nadaljevalnih šol? Ministerstvo misli, da občine, okrajni zastopi in deželni zastopi, in sicer zato, ker iz teh šol bi dobiček posebno imela dežela. Ministerstvo hoče le povod dati tem učilnicam in skrbeti, da se tehnično dobro redijo; ono hoče izjemno nekoliko pripomoči k napravi teh učilnic tam, kjer dežela nima; ono hoče osnovati premije učencem teh šol in donašati k napravi učnih zbirek; ono hoče tudi na svoje stroške v prvo dunajsko učilnico (letos) poslati učiteljev, ako deželni zastopi in občine tega ne morejo; al vse drugo — izdrževanje teh šol za nadaljevanje kmetijskega nauka — mora biti skrb deželam samim. —

Tako se v bistvenih rečeh glasi spis ministerski. Če tudi se ne bi spodtikali na tem, da si c. k. dunajska vlada prisvaja skrb za kmetijstvo, ktero po §. 18. deželnih ustav spada v oblast deželnemu zastopu, ker se dobri sveti morejo radovoljno sprejeti, naj pridejo odkodar koli hočejo, in je resnica, da je avstrijskemu kmetijstvu več znanosti potreba, — vendar si ne moremo kaj, da ne bi se čudili zarad tega, kako da visoka vlada vse drugo tako rada v svoje roke jemlje, takrat pa, kadar gré za plačilo, odtegne svoje roke in zmirom isto pesem poje: „dežela plačaj!“ Kdo pa je dežela? Skupščina tistih, kateri davek plačujejo. Ti pa morajo čedalje več davke odrajtovati, in vendar se vé, kar se še na novo napravlja, spet na njih rame naklada. Vsega tega pa ni mogoče nositi deželam, vzlasti takim ne, ki nimajo lastnega premoženja in morajo vse dohodke nabirati le iz davkov. Če tudi bi rade storile, kar spoznavajo za dobro in potrebno, vendar ne morejo, ker — nimajo.

Kakor nas je tedaj razveselil začetek ministerske spomenice, ker na čelu nosi: „napredek kmetijstvu!“ tako nas je potrl konec njen, ki pravi: „plačajte sami!“